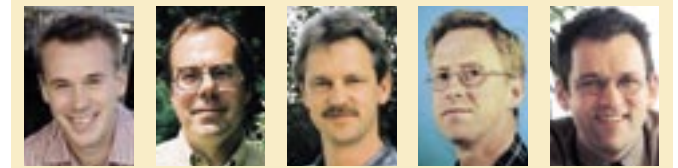

Een score voor duurzaamheid

Bedrijfsduurzaamheidsindex mogelijke kapstok voor melkrijddifferentiatie

Klaas Jan van Calker Paul Berentsen Paul Galama Gerard Giesen Ruud Huirne

Duurzaamheid is hét kernbegrip in discussies over de toekomst van de Nederlandse melkveehouderij. Wat duurzaamheid concreet inhoudt is vaak niet duidelijk. In een promotieonderzoek van de leerstoelgroep Bedrijfseconomie van Wageningen Universiteit is in samenwerking met de Animal Sciences Group een index ontwikkeld die duurzaamheid van Nederlandse melkveebedrijven bepaalt.

De Nederlandse melkveehouderij moet verder verduurzamen, daarover zijn boer, consument en bedrijfsleven het eens. Een melkveehouder bekijkt de duurzaamheid van zijn bedrijf door een andere bril dan de consument, omdat er voor hem andere belangen spelen. Kortom, verschillende belangengroepen kunnen een andere mening hebben over wat duurzaamheid nu werkelijk betekent. Om deze reden zijn in dit onderzoek verschillende belangengroepen betrokken bij het meetbaar maken van duurzaamheid. In dit artikel wordt uiteengezet hoe de bedrijfsduurzaamheidsindex (BDI) tot stand komt. In het tweede artikel (Veeteelt, december 1/2-nummer) vergelijken we mogelijkheden om de duurzaamheidsscore te verbeteren op gangbare en biologische melkveebedrijven.

Indicatoren voor duurzaamheid

De bedrijfsduurzaamheidsindex (BDI) geeft elk bedrijf een score voor duurzaamheid die is onderverdeeld in vier deelgebieden: economie (winstgevendheid), intern sociaal (arbeidsomstandigheden), extern sociaal (maatschappelijke acceptatie) en

ecologie (kwaliteit van bodem, water en lucht). Binnen deze deelgebieden zijn indicatoren onderscheiden waarmee de duurzaamheid op bedrijfsniveau gemeten wordt. In figuur 1 zijn de deelgebieden met de bijbehorende indicatoren weergegeven.

Het gezinsinkomen per ondernemer per jaar is gebruikt als indicator voor economische duurzaamheid. Om de duurzaamheid van arbeidsomstandigheden te meten wordt gebruikgemaakt van een index voor fysieke arbeidsbelasting. Deze index maakt op basis van bedrijfsomvang en bedrijfsopzet (bijvoorbeeld type melkstal) een inschatting van de hoeveelheid en de zwaarte van het werk.

De indicatoren voor extern sociale duurzaamheid worden berekend met bedrijfsgegevens die betrekking hebben op voedselveiligheid, dierenwelzijn, diergezondheid en landschappelijke waarde. Denk hierbij aan hygiënemaatregelen (voedselveiligheid), weidegang en het stalsysteem (dierenwelzijn), gesloten bedrijfssystemen (diergezondheid én voedselveiligheid) en weidevogelbeer (landschappelijke waarde). Voor ecologische duurzaamheid is geke-

ken naar de bijdrage van het melkveebedrijf aan de totale milieubelasting van de productie van één kilogram melk. Door het vastleggen van inputs (kunstmest, voer) en outputs (melk, mest) kunnen deze indicatoren op bedrijfsniveau worden berekend.

Appels en peren optellen

Omdat je appels (bijvoorbeeld index voor gezinsinkomen) en peren (bijvoorbeeld index voor dierenwelzijn) niet kunt optellen tot één score voor duurzaamheid (BDI) zijn alle indicatorscores uitgedrukt op een schaal voor duurzaamheid van 0 (niet duurzaam) tot 100 (zeer duurzaam). Voor alle indicatoren is een minimumwaarde en een maximumwaarde vastgesteld. De minimumwaarde is het minimum dat een bepaald bedrijfssysteem moet scoren om überhaupt een duurzaamheidscore te kunnen krijgen. Een gezinsinkomen van € 18.000 (per ondernemer per jaar) krijgt bijvoorbeeld de waarde 0. Melkveebedrijven die een gemiddeld gezinsinkomen halen lager dan € 18.000 worden als economisch niet duurzaam beoordeeld. Een gezinsinkomen van € 74.000 per jaar is vastgesteld als maximumwaarde (100) voor het gezinsinkomen. Dat betekent dat het deel hoger dan € 74.000 geen toegevoegde waarde heeft voor de economische duurzaamheid van het melkveebedrijf. Ook voor de andere indicatoren is een minimum- en een maximumwaarde vastgesteld. Voor de voedselveiligheid is een KKM-erkenning de minimumwaarde (0) en realiseert een veehouder de maximumwaarde (100) als hij veel extra hygiënemaatregelen neemt (bijvoorbeeld geen aankoop van melkkoeien en gebruik van behandelplannen bij mastitis).

Wegen van indicatoren in BDI

Op basis van alleen de indicatorscores kan nog geen beoordeling worden gegeven over het meest duurzame bedrijfssysteem. Eerst moet bepaald worden welk gewicht elke indicator heeft in de BDI. Omdat de interpretatie van duurzaamheid kan verschillen tussen belangengroepen, zijn vier belan-

gengroepen in het onderzoek betrokken:

- melkveehouders (vroegere deelnemers van het 'Project Praktijkcijfers');
- consumenten (maatschappelijke organisaties, waaronder de Consumentenbond en stichting Natuur en Milieu);
- industriële producenten (bijvoorbeeld Campina, particuliere zuivelverwerkers en detailhandel);
- beleidsmakers (bijvoorbeeld ministerie LNV en provincies).

Melkveehouders kennen 68 procent van het relatieve gewicht toe aan economische en aan intern sociale duurzaamheid, terwijl consumenten 76 procent van het relatieve gewicht toekennen aan extern sociale en ecologische duurzaamheid (tabel 1). Industriële producenten en beleidsmakers hebben een meer evenwichtige verdeling van de gewichten per deelgebied. Om te bepalen hoe de BDI in de praktijk uitpakt zijn voor vier van de praktijkcentra van de Animal Sciences Group (De Marke, het hightechbedrijf, het lagekostenbedrijf

en Aver Heino) de verschillende indicatoren bepaald. De resultaten daarvan komen in het volgende artikel aan bod.

Toepassing BDI

De BDI is bedoeld om inzicht te geven in de duurzaamheid van melkveebedrijven en in de samenhang tussen verschillende duurzaamheidsindicatoren. Het raamwerk van de BDI wordt bijvoorbeeld al gebruikt in een project van ijsproducent Ben & Jerry's, die samen met elf melkveehouders werkt aan een continue verbetering van de duurzaamheid van hun melkveebedrijven. Veehouders, beleidsmakers en zuivelverwerkers kunnen de BDI gebruiken om het effect van verschillende beleids- en managementmaatregelen te evalueren (zoals weidegang en gesloten bedrijfssystemen). Maatregelen die positief uitwerken op verschillende deelgebieden van duurzaamheid kunnen zuivelverwerkers positief belonen. Weidegang is een mooi voorbeeld van een maatregel die verschillende zuivelverwer-

kers belonen. Op deze manier zou een hoge BDI-score zich kunnen uitbetalen in een hogere melkprijs. Op dit moment is de BDI toegepast op slechts een klein aantal melkveebedrijven. Volgende stap van het onderzoek is om de BDI (of onderdelen hiervan) op een grotere groep melkveebedrijven toe te passen.

Ir. K. J. van Calker, onderzoeker monitoring duurzaam ondernemen, Animal Sciences Group, Dr. ir. P. B. M. Berentsen, universitair docent leerstoelgroep Bedrijfseconomie, Wageningen Universiteit
Ir. P. J. Galama, onderzoeker economie en bedrijfsmanagement, Animal Sciences Group
Ir. G. W. J. Giesen, universitair docent leerstoelgroep Bedrijfseconomie, Wageningen Universiteit
Prof. dr. ir. R. B. M. Huirne, hoogleraar Agrarische Bedrijfseconomie, Wageningen Universiteit

Figuur 1 – Deelgebieden en bijbehorende indicatoren voor het meetbaar maken van duurzaamheid in de Nederlandse melkveehouderij

Tabel 1 – Gemiddelde gewicht (%) per belangengroep voor de vier deelgebieden van duurzaamheid (door afronding komen de totalen per groep niet altijd uit op 100 %)

belangengroep	economie	intern sociaal	extern sociaal	ecologie
melkveehouders	42	26	16	16
consumenten	13	13	38	38
industriële producenten	33	17	28	22
beleidsmakers	32	11	26	32